

RESTAURAREA UNUI VAS CERAMIC DIN COLECȚIILE MUZEULUI MUNICIPAL „IOAN RAICA” SEBEȘ

Ștefan LIPOT

În urma colaborării dintre Institutul de Arheologie Sistemică din Alba Iulia și Muzeul Municipal „Ioan Raica” din Sebeș, a fost restaurat, în laboratorul de restaurare ceramică al Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, un vas ceramic de mari dimensiuni.

Vasul în discuție a fost descoperit în urma săpăturilor efectuate de Kurt Horedt la Sebeș-*Podul Prișocului* în anul 1960, în urma cărora au rezultat materiale arheologice aparținând bronzului târziu din Transilvania¹.

Având în vedere importanța lui, din punct de vedere arheologic, deoarece vasul este o raritate în sud-vestul Transilvaniei și existând analogii în literatura de specialitate, s-a hotărât de comun acord cu arheologii, ca vasul să fie restaurat chiar dacă se păstrează destul de puțin din materialul original. Deși, potrivit normelor în vigoare, se pot restaura piese din care se păstrează minim 50% din original².

Este un vas de mari dimensiuni H = 40 cm, D. bază = 14 cm, D. buză = 53 cm, de formă bitronconică cu corpul etajat. Are gâtul bombat la exterior, buza evazată spre exterior și umărul reliefat, deasupra căruia se află un prag. Pe umăr au fost aplicate proeminențe, suprafața vasului a fost netezită și lustruită, atât la interior cât și la exterior. Lustruirea vaselor, atât la interior cât și la exterior, se realiza pentru micșorarea porozității suprafețelor și pentru creșterea impermeabilității și a rezistenței ceramicii³.

Vasul a fost confecționat manual prin tehnica modelării în colaci (suluri), pereții fiind mai subțiri în zona fundului, probabil din cauza degroșării succesive rezultate în timpul realizării pereților vasului, îngroșându-se către partea mediană și superioară până la buză. În componența pastei s-au adăugat ca degresanți nisip fin și pietricele. Arderea este mixtă, neuniformă, predominant reducătoare, culoarea vasului fiind de nuanță închisă, la exterior existând flecuri de culoare maroniu închis.

Înainte de a fi adus la laboratorul de restaurare al universității, vasul a fost păstrat în depozitul muzeului din Sebeș, în stare fragmentară, fiind lipite din el doar câteva fragmente. La o analiză mai atentă s-a observat că fragmentele sunt lipite cu aracet de proastă calitate dar și cu celuloid (film fotografic). Lipiturile,

¹ Popa, Totoianu, s. t.

² Moldoveanu 1999, p. 345-348.

³ Alaiba 2007, p. 65.

destul de prost executate și din cauza aracetului folosit, aveau o culoare alburie, iar ceramica, în unele locuri era pătată cu adeziv.

Asamblarea fragmentelor cu adezivi pe bază de celuloză, celuloizi, amestecuri de parafină și ceară erau metode mai vechi folosite în restaurare, prin anii 1950-1970 în muzeele din țară. În momentul lipirii fragmentelor ceramice cu film fotografic nu mai este necesară poziționarea fragmentelor în lădițe cu nisip pentru uscare, ca în cazul lipirii cu aracet, deoarece celuloidul încălzit la flacără, după ce era dispus pe spărtura fragmentului, se întărea foarte repede. Această metodă nu mai este folosită în prezent odată cu apariția rășinilor vinilice a poliacetatului de vinil (aracetul), deoarece este greu reversibilă, în cazul în care vasul a fost restaurat parțial sau defectuos, cum este și în cazul de față, iar duritatea unei lipituri nu trebuie să depășească pe cea a structurii interne a materialului original⁴.

Fragmentelor ceramice, odată ajunse în laboratorul de restaurare, le-au fost testate rezistența mecanică și chimică, ca o primă etapă de lucru, necesară pentru desfacerea lipiturilor, curățirea de aracet și celuloid. S-a observat pe suprafața ceramicii și prezența depunerilor de natură calcaroasă. Fragmentele au fost imersate în apă timp de două ore, suficient pentru înmuierea adezivului, iar apoi au fost curățate cu ajutorul bisturiului, prin răzuire și cu ajutorul unor perii fine, din fibre naturale. La îndepărtarea depunerilor calcaroase, s-a optat pentru efectuarea unui tratament chimic. După ce au fost saturate în baia de apă, fragmentele au fost imersate în soluție de acid clorhidric de concentrație 9%, timp de cinci minute, o perioadă de timp suficientă pentru îndepărtarea depunerilor. Au urmat apoi băi repetate cu apă pentru neutralizarea acidului, timp de 48 de ore. După scoaterea fragmentelor din apă a urmat uscarea lor la temperatura ambientală, pe hârtie de filtru. În urma primei etape, de dezasamblare și curățire, a rezultat un număr de 39 de fragmente ceramice, care reprezintă aproximativ 40% din totalul vasului (**fig. 1**).

A doua etapă a constat în asamblarea fragmentelor, folosindu-se un adeziv de tip aracet, fără plastifiant și poziționarea fragmentelor lipite în lădițe cu nisip. Aracetul fără plastifiant este folosit la restaurarea ceramicii, deoarece este reversibil și devine transparent după întărire. Vasul a fost restaurat începând cu buza și terminând cu fundul, deoarece partea superioară s-a păstrat într-o proporție mai mare; practic a fost restaurat în două părți. Au fost completate părțile lipsă, atât în zona superioară până la mijloc și invers, de la fund către linia mediană. Apoi cele două părți au fost asamblate între ele, rezultând astfel forma întreagă a vasului.

În a treia etapă au fost realizate completările cu ipsos de modelaj, prin tehnica amprentei interioare, pe mulaje de ceară dentară. În timpul preparării ipsosului, folosit la completări, s-a recurs, în unele cazuri, la adăugarea de aracet obișnuit, iar în unele locuri s-au folosit ca armătură fâșii de bandă din fibră de sticlă, care au fost acoperite cu ipsos în scopul consolidării vasului.

⁴ Budileanu 1984, p.129-133.

Dintre elementele de decor, s-a păstrat o singură proeminență, un buton, care, însă, nu s-a putut lipi de niciun fragment, astfel că s-a recurs la poziționarea acestuia în partea mediană a vasului. După analogii cu alte vase de acest tip, s-a ajuns la concluzia că acesta avea doar două proeminențe, astfel că în partea opusă a butonului existent s-a reconstituit, din ipsos, și cel de al doilea. După completare, s-a realizat finisarea ipsosului, cu ajutorul hârtiei abrazive, cu granulații diferite (**fig. 2**).

Ultima etapă a constat în integrarea cromatică, realizată prin pensulare folosindu-se culori tempera de o nuanță mai deschisă față de culoarea fragmentelor originale. După uscare, culoarea a fost lustruită prin frecare cu cârpe din bumbac pentru a da părții completate un aspect lucios asemănător cu cel al originalului.

După integrarea cromatică, vasul a fost impregnat cu o soluție diluată de aracet fără plastifiant pentru a uniformiza și proteja culoarea în timp (**fig. 3**). După restaurare, vasul a fost ambalat și transportat în deplină siguranță, aflându-se, în momentul de față, în cadrul expoziției permanente a muzeului din Sebeș.

The Restoration of a Ceramic Vessel From the Collections of the „Ioan Raica” Municipal Museum, Sebeș

(Abstract)

Following the collaboration between the Institute for Systemic Archeology, Alba Iulia and the Ion Raica Municipal Museum, Sebeș a large ceramic vessel got restored in the laboratory of ceramic restoration of the 1 Decembrie 1918 University, Alba Iulia.

The vessel has a bitronconic shape, tiered body, outward curving neck, outward flaring rim and a protruding shoulder underneath a threshold area. Relieved marks decorate the shoulder and the both the inner and outer surface of the vessel were smoothed and polished. The ceramic fragments made up 40% of the original vessel.

The ceramic fragments were mechanically cleaned of soil deposits and subjected to chemical treatment in order to remove the lime deposits existing on their surface. The pieces were assembled using PVA glue without plasticizer, while the missing parts were completed using molding plaster. Then, the plaster was finished using sandpaper. The chromatic unity was achieved with watercolours using a lighter shade than the original colour of the original fragments. After it had dried out, the colour was polished and impregnated with diluted PVA glue for protection. The restoration consisted in restoring the original shape of the vessel according to the restoration norms in force. After restoration, the vessel was packed and safely transported, being currently displayed in the permanent exhibition of the museum in Sebeș.

Explanation of figures

Fig. 1 The vessel in fragmentary state.

Fig. 2 The vessel completed with plaster.

Fig. 3 The vessel after restoration.

Fig. 4 The vessel after restoration.

Abrevieri bibliografice

- Alaiba 2007 - Ruxandra Alaiba, *Complexul cultural Cucuteni-Tripolie. Meșteșugul olăritului*, Iași, 2007.
- Budileanu 1984 - Ioan Budileanu, „Considerații asupra tipurilor de rășini sintetice folosite în restaurarea și conservarea bunurilor din patrimoniul cultural-național”, în *Cercetări de conservare și restaurare*, vol. 3, București, 1984
- Moldoveanu 1999 - Aurel Moldoveanu, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, București, 1999.
- Popa, Totoianu s. t. - Cristian Ioan Popa, Radu Totoianu, „Contribuții la cunoașterea bronzului târziu în centrul și sud-vestul Transilvaniei”, în *In memoriam Mircea Rusu*, sub tipar, Cluj-Napoca.

Cuvinte-cheie: arheologie, vas, ceramică, epoca bronzului, ardere reducătoare, restaurare, Transilvania, Sebeș-Podul Pripocului.

Keywords: archeology, vessel, pottery, Bronze Age, reducing burning, restoration, Transylvania, Sebeș-Podul Pripocului.

Fig. 1. Vasul în stare fragmentară

Fig. 2. Vasul după completarea cu ipsos

Fig. 3. Vasul după completarea cu ipsos – vedere de sus

Fig. 4. Vasul după restaurare